

אוניברסיטת רייכמן תקנון ניגוד עניינים (ניגוד אינטרסים) במחקר

1. כללי

אוניברסיטת רייכמן רואה חשיבות רבה שמחקר הנערך על ידי חוקריו ו/או בהשתתפותם ו/או מחקר הנערך במימונו ו/או בניהולו ו/או המיוחס לו ו/או על-ידי מי מטעמו, יעמוד בסטנדרטים המקצועיים והאתיים הגבוהים ביותר, ובפרט כי יהיה נקי מניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי או משיקולים זרים כלשהם.

לצורך עמידה בסטנדרטים האמורים, כולל תקנון זה הוראות וכלים אשר נועדו לשם הגברת המודעות לנושא וכן לשם סיוע באיתור ובהתמודדות עם מקרים בהם מתגלה ניגוד עניינים במחקר או חשש לקיומו של ניגוד עניינים במחקר, לרבות לעניין זיהוי מצבים כאמור, חובות הגילוי החלות ביחס אליהם, וכן לעניין כינונה של ועדה לניגוד עניינים במחקר (בתקנון זה - "הועדה"), אשר תפקידה ליעץ, לסייע, למנוע ו/או לפתור מקרים כאמור.

שיתוף הפעולה של חוקרי אוניברסיטת רייכמן בביצועו ויישומו של תקנון זה הינו חשוב וחיוני לשם שמירה על הסטנדרטים המקצועיים והאתיים הראויים של המחקרים המתבצעים במרכז הבינתחומי.

לעניין תקנון זה -

"**מחקר**" - מחקר הנערך במרכז הבינתחומי ו/או במכוני המחקר של אוניברסיטת רייכמן ו/או מטעם אוניברסיטת רייכמן ו/או אשר אוניברסיטת רייכמן מרכז אותו ו/או משתתף במימונו.

"**החוקרים**" או "**חוקרי אוניברסיטת רייכמן**" - כל אחד מאלה - אנשי הסגל האקדמי של אוניברסיטת רייכמן, עובדי אוניברסיטת רייכמן, תלמידיה של אוניברסיטת רייכמן, לכל התארים לרבות לתואר דוקטור, גימלאיה של אוניברסיטת רייכמן, וכן אורחיה של אוניברסיטת רייכמן העושים שימוש במשאבי אוניברסיטת רייכמן ולוקחים חלק במחקר ו/או המעורבים במחקר עם מהאנשים המנויים לעיל ו/או מי מטעמם של מי מהנזכרים לעיל. אולם, גופים חיצוניים וחברות מסחריות הרוכשות שירותים אקדמאיים שונים מאוניברסיטת רייכמן אינם בגדר "חוקרי אוניברסיטת רייכמן" ובהתאם הוראות תקנון זה אינן חלות עליהם.

נוהל זה בא להוסיף (ולא לגרוע) על כל הוראה שבדין וכן על כל הוראה, הנחייה, תקנון ו/או נוהל אחר הקיימים במרכז הבינתחומי והחלים על התנהלות ראויה ואתית במחקר ו/או בכל עניין רלוונטי אחר לניהולו של מחקר, לרבות דרישות של גורמים מממנים של המחקר ביחס לסוגיות של ניגוד עניינים וגילוי.

בכל מקום בתקנון זה שבו מופיעה לשון זכר, גם לשון נקבה במשמע, ובכל מקום שבו מופיעה לשון יחיד, גם לשון רבים במשמע, ולהיפך.

2. מהו ניגוד עניינים במחקר?

2.1. ניגוד עניינים במחקר הינו מצב שבו קיים חשש כי "שיקול זר" יטה את השיפוט העצמאי והמקצועי הדרוש למחקר. חשש כאמור יכול שיהיה חשש ממשי בדבר קיומו של שיקול זר כאמור או אף חשש פוטנציאלי להתפתחותו של ניגוד עניינים ו/או שיקול זר כזה.

2.2. שיקול זר יכול להיות מכל סוג שהוא, לרבות שיקול אישי, מקצועי, כספי, מסחרי, או שיקול הנובע מכל היבט אחר החיצוני למחקר ו/או אשר יש בו כדי להטות את שיקול הדעת המקצועי בביצוע המחקר ו/או בניהולו ו/או אשר יאפשר להפיק מהמחקר רווח אישי, ישיר או עקיף, מעבר לתגמול ולהיבטי המחקר עצמו. שיקול זר כאמור יכול שיהיה של חוקרי אוניברסיטת רייכמן עצמם, ו/או של המקורבים להם, לרבות בני משפחתם, חבריהם ו/או כל אדם או גוף אחר שאליו יש להם זיקה, לרבות

תלמידים, גורמים מממנים וכיוצ"ב.

2.3 בחינת קיומו או חשש לקיומו של ניגוד עניינים במחקר תתבצע בכל מקרה לגופו, על בסיס הנתונים האובייקטיביים של נסיבותיו, ועל בסיס שיקולים סבירים ומקובלים. מובהר כי תחושתו האישית של החוקר בדבר קיומו או העדר קיומו של "שיקול זר" ו/או בדבר מידת ההשפעה של השיקול הזר עליו או על מחקרו, אינה רלוונטית ו/או אינה מספקת על מנת לשלול את הצורך בקיומה של בחינה בדבר חשש לניגוד עניינים במחקר ואין בה כדי ליתר את הצורך לפעול בהתאם להוראות תקנון זה.

2.4 להלן רשימת מצבים אפשריים העלולים להיחשב כמצבים אשר עולה בהם חשש לקיומו של ניגוד עניינים במחקר, בין אם ממשי ובין אם פוטנציאלי:

מודגש כי אין זו בבחינת רשימה סגורה וכי היא מובאת בתקנון זה ככלי עזר בלבד.

- היכולת להפיק רווח כספי ישיר או עקיף לחוקר, בני משפחתו ו/או חבריו, מעבר לתגמול בגין המחקר כמקובל במרכז הבינתחומי ו/או בגורם המממן;

- קיומו של אינטרס ספציפי או הפקת תועלת עודפת (כגון אינטרס כספי, ולמעט אינטרס אקדמאי ו/או מקצועי) מתוצאות המחקר ו/או מפרסומן, אי פרסומן, פרסומן החלקי או פרסומן המטעה או המגמתי;

- קיומה של תועלת מקצועית משמעותית (החורגת מקידום מקצועי רגיל) הנובעת מקיומו של המחקר ו/או מתוצאותיו;

- קיומו של קשר, ישיר או עקיף, של החוקר, בני משפחתו ו/או חבריו, לגוף המממן (לרבות מבלי לגרוע) כהונה כנושא משרה בו, העסקה בו וכו'), ולרבות כאשר לגוף המממן ישנו אינטרס כספי או אחר בתוצאות המחקר, כגון לצרכים מסחריים;

- היות אדם המעורב במחקר בעל "עניין אישי" (לרבות קיומה של זיקה עודפת) שעשוי להיות מושפע מביצוע המחקר או מתוצאותיו.

כן מובהר, כי מצב של ניגוד עניינים עשוי להתעורר לא רק במקרה של פעולות אקטיביות מצד החוקר, בני משפחתו, חבריו וכיוצ"ב, אלא גם במצב פאסיבי היוצר את ניגוד העניינים ואשר החוקר מודע לו. לפיכך, אין דיי בגישה של "שב ואל תעשה" כדי למנוע את קיומו של ניגוד עניינים פוטנציאלי במצב כאמור ויש לפעול בהתאם להוראות תקנון זה.

2.5 אוניברסיטת רייכמן תהיה רשאית, מעת לעת, ליתן הנחיות נוספות בנושא יישומו של תקנון זה.

3. חובות חוקרי אוניברסיטת רייכמן; אפשרות היועצות

לעניין תקנון זה -

3.1 אוניברסיטת רייכמן מצפה כי חוקריה יבצעו את מחקרם באופן מקצועי ואתי ומבלי שהשיקולים המקצועיים הנדרשים מהם לשם ביצוע המחקר וניהולו יושפעו משיקולים זרים. בהתאם, על חוקרי אוניברסיטת רייכמן להימנע מהימצאות במצב של ניגוד עניינים במחקר ו/או במצב של חשש ממשי או פוטנציאלי לקיומו של ניגוד עניינים במחקר כאמור, באופן אשר עלול להשפיע על תכנון המחקר, ביצועו, דיווחו או תוצאותיו.

3.2 מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף 3.1 לעיל, בכל טופס הצעת מחקר המוגש לרשות המחקר תיכלל הצהרת החוקר הראשי בדבר היעדר ניגוד עניינים. במקרה בו יתהווה ניגוד עניינים ממשי או פוטנציאלי במהלך מחקר, יחולו הוראות נוהל זה בהתאם.

3.3 בכל מקרה של קיומו של ניגוד עניינים במחקר ו/או חשש ו/או התלבטות בשאלת קיומו של ניגוד עניינים במחקר, וזאת בכל שלבי התכנון ו/או הביצוע של המחקר (כלומר, הן בתחילת ההיערכות למחקר והן במהלכו), יהיה על החוקר לדווח על כך בהתאם להוראות נוהל זה.

החוקר רשאי להיוועץ בעניין זה עם המשפטן אשר הינו חבר בוועדה ("הגורם המייעץ"). הגורם המייעץ ישמור תיעוד של פניות החוקרים שהוגשו אליו במסגרת יישומו של נוהל זה.

3.4 ככל שיימצא כי קיים מצב של ניגוד עניינים במחקר ו/או ככל שיהיו עדיין חשש או התלבטות לקיומו של ניגוד עניינים במחקר, יגיש החוקר בשיתוף פעולה עם הגורם המייעץ, פניה ו/או שאילתה בכתב אל הוועדה, וזאת בסמוך לאחר השלמת הבירור וההתייעצות עם הגורם המייעץ, ככל שרלוונטי.

3.5 במסגרת הפניה ו/או שאילתה אל הוועדה כאמור יכללו מלוא המידע והפרטים בדבר מהות ניגוד העניינים ו/או העניין האישי (ו/או חשש לקיומם כאמור), וכן כל עובדה או מסמך מהותיים, לרבות תיאור נסיבות המקרה ופרטים רלוונטיים נוספים, לפי העניין.

3.6 על החוקר חלה החובה לעדכן את הגורם המייעץ וכן את הוועדה בכל מקרה של שינוי בנסיבות ו/או בפרטי המקרה שדווחו על-ידו, וזאת בכל אחד משלבי תכנון וביצוע המחקר.

3.7 ככל שיתבקש על-ידי הוועדה, על חוקר אוניברסיטת רייכמן להעביר לוועדה מידע ו/או פרטים נוספים כפי שתבקש באופן סביר לשם קבלת ההחלטה הרלוונטית.

3.8 על חוקרי אוניברסיטת רייכמן להישמע להחלטות הוועדה בקביעתה בעניינים (לרבות לעניין החלטות זמניות).

4. הוועדה לניגוד עניינים במחקר

אוניברסיטת רייכמן תכונן את הוועדה - ועדה לניגוד עניינים במחקר, אשר תפקידה לייעץ, לסייע, למנוע ו/או לפתור מקרים כאמור, וזאת בהתאם להוראות כדלקמן:

4.1 הרכב הוועדה

חברי וועדת האתיקה יהיו חברי הוועדה.

4.2 אופן התכנסות הוועדה ואופן קבלת החלטותיה

א. הוועדה תתכנס לשם דיון והחלטה בפניות ו/או שאילתות שהוגשו לה כאמור בסעיף 3.3 לעיל, בהתאם לצורך וסמוך ככל הניתן עם קבלת הפניה ו/או שאילתה.

ב. אופן ומועד כינוס הוועדה יהיו בהתאם לזמינות ונגישות חבריה, תוך מתן הודעה סבירה מראש.

ג. מספר החברים הדרוש לשם כינונו של מניין חוקי לקיום דיון של הוועדה הינו שני (2) חברים לפחות.

ד. החלטות הוועדה תתקבלנה ברוב רגיל של חברי הוועדה הנוכחים והמשתתפים בישיבה.

ה. טרם הכרעתה בדבר קיומו (או חשש לקיומו) של ניגוד עניינים במחקר, תשמע הוועדה את טענותיו ואת עמדתו של חוקר אוניברסיטת רייכמן הרלוונטי ואף יורשה לו להציג בפני הוועדה עמדות של גורמים אחרים, בכתב או בעל פה, והכל - ככל שהחוקר יהיה מעוניין בכך.

ו. יו"ר הוועדה (אשר יהיה רשאי להיעזר בגורמים נוספים) יפקח אדמיניסטרטיבית על אופן התנהלות והתכנסות הוועדה בהתאם להוראות תקנון זה. ליו"ר הוועדה לא תהיה זכות וטו בהחלטותיה.

4.3 סמכויות הוועדה

א. החלטות הוועדה תהיינה כפופות לשיקול דעתה וזאת בהתאם למידע ולפרטים שהובאו בפניה, והוועדה אינה כבולה לכללים פורמליים כלשהם לעניין זה. בין היתר, רשאית הוועדה לשקול שיקולים רוחביים ו/או מוסדיים ו/או אחרים הקשורים ברוח התנהלותו התקינה של אוניברסיטת רייכמן, והיא תפעל, בין היתר, לפי הסטנדרטים המקובלים בנושא זה במוסדות

אקדמיים בישראל ובעולם.

ב. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, הועדה רשאית להחליט כלהלן:

- (1) כי המקרה המובא בפניה אינו מחייב טיפול.
- (2) כי חוקר אוניברסיטת רייכמן חייב לגלות את ניגוד העניינים לאנשים ו/או גופים אחרים, כפי שהועדה תחליט.
- (3) כי יש צורך בשינוי תכנית המחקר כדי למנוע ניגוד עניינים (קיים או פוטנציאלי).
- (4) כי יש צורך למנות אדם/גוף שיבקר עצמאית את מהלך המחקר או את אחד משלבו.
- (5) כי על חוקר אוניברסיטת רייכמן מוטלת חובה להתיר כל קשר כספי עם הגוף שמממן את המחקר, ו/או קשר עם גוף שיש לו עניין שהוא לא אקדמי במחקר.
- (6) כי על חוקר אוניברסיטת רייכמן מוטלת החובה, לנתק את הקשר בינו לבין האדם או הגוף שבגינו נוצר חשש לניגוד עניינים.
- (7) כי יש צורך לפסול את חוקר אוניברסיטת רייכמן מלקחת חלק במחקר, כולו או חלקו.
- (8) כי יש צורך בנקיטת צעדים מתאימים כדי להימנע מניגוד עניינים במחקר.

ג. החלטות זמניות - בבואה להכריע במקרה המצוי בפניה, תהא הועדה רשאית לקבל החלטות זמניות לפי ראות עיניה, כדוגמת השעיית החוקר מהמחקר, עדכון של הגוף המממן של המחקר בעניין הליך בחינת סוגיית החשש לניגוד העניינים, הקפאת כספי המחקר, וכיוצ"ב, וזאת עד אשר תתקבל החלטה סופית של הועדה בעניין. בכל מקרה כאמור, הועדה לא תפעל מבלי ליידע את החוקר ותאפשר לו להגיב (בכתב ו/או בעל-פה).

4.4 דיון חוזר

חוקר אוניברסיטת רייכמן יהיה רשאי לבקש דיון חוזר של הועדה לשם שינוי עמדתה ו/או בחינתה מחדש. דיון חוזר בהחלטות הועדה יתקיים בועדה בנוכחות של מלוא חבריה והחלטות הועדה בדיון החוזר תתקבלה פה אחד על-ידי חבריה.

5. תיעוד; בקרה; שונות

- 5.1 המידע שחוקרי אוניברסיטת רייכמן ימסרו לגורם המייעץ ו/או לועדה ישמר בחיסיון, ולא יעשה בו שימוש אלא לשם קיום הוראות תקנון זה ו/או הליכי משמעת, לפי העניין.
- 5.2 לשם סיוע בקבלת החלטותיה, ולפי בקשתה, יועמד לרשותה של הועדה מידע רלוונטי נוסף ביחס למחקר או למרכז הבינתחומי.
- 5.3 הועדה, ו/או מי שהיא תסמיך לעניין זה, תדאג לשמירת התיעוד בדבר הפניות לועדה, בדבר התנהלותה ובדבר החלטותיה.
- 5.4 תקנון זה ו/או כל שינוי או תיקון מהותיים בה יובא לדיון בפורום הדיקנים של אוניברסיטת רייכמן. נוסח תקנון זה או כל שינוי ותיקון בו יאושרו על-ידי הנהלת אוניברסיטת רייכמן.
- 5.5 אי אכיפת תקנה מתקנון זה או השתהות באכיפתה, לא תהווה ויתור או מניעות מצד אוניברסיטת רייכמן בדבר אכיפת התקנה ולא תהווה הסכמה כלשהי להפרתה ולא תילמד ממנה גזירה שווה לגבי תקנות אחרות בתקנון.

* * *